

**PEDAGOGIK MUTAXASSISLAR TAYYORLASHNI AKSIOLOGIK
YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI**

**ЗНАЧЕНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ НА ОСНОВЕ АКСИОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА**

**THE IMPORTANCE OF ORGANIZING THE TRAINING OF
PEDAGOGICAL SPECIALISTS BASED ON AN AXIOLOGICAL
APPROACH**

p.f.d.(DSc), prof. Ernazarova Gulnora Oblaqulovna
“International school of finance technology and science”
instituti psixologiya va pedagogika kafedrasi professori,

д.п.н, проф. Эрнazarova Гульнора Облакуловна
«Международная школа финансовых технологий и науки»
профессор кафедры психологии и педагогики института,

d.p.s., prof. Ernazarova Gulnora Oblakulovna
"International School of Financial Technology and Science"
Professor of the Department of Psychology and Pedagogy of the Institute,

Annotatsiya

Ushbu maqolada ta’limiy qadriyatlar asosida pedagog kadrlarni tayyorlashning ilmiy tahlili, pedagogik aksiologiyani muhim jihatlari, pedagogik aksiologiyani ta’limdagi ahamiyatining omillarga bog’liqligi, pedagogik qadriyatlarni o’rganish yo’nalishlari, aksiologik yondashuvlar asosida maxsus fanlarni tashkil etish, bo’lajak o’qituvchilarda shaxsiy qadriyatlar, insoniy fazilatlar, axloqiy qarashlarni hayotiy ko’nikmalar sifatida rivojlantirish mexanizmlari, metodik tizimi, amaliy ishlanmalar ahamiyati yoritilgan.

Kalit soʻzlar: pedagogik aksiologiya, pedagogik qadriyat, aksiologik yondashuv, boʻlajak oʻqutuvchilar, shaxsiy qadriyatlar, insoniy fazilatlar, axloqiy qarashlar, hayotiy koʻnikmalar, rivojlantirish mexanizmlari, metodik tizim

Аннотация

В данной статье представлен научный анализ подготовки педагогических кадров на основе образовательных ценностей, значимые аспекты педагогической аксиологии, зависимость значимости педагогической аксиологии в образовании от факторов, направления изучения педагогических ценностей, организация специальных дисциплин на основе аксиологических подходов, механизмы развития личностных ценностей, человеческих качеств, нравственных взглядов как жизненных навыков у будущих педагогов, методическая система, освещается важность практических разработок.

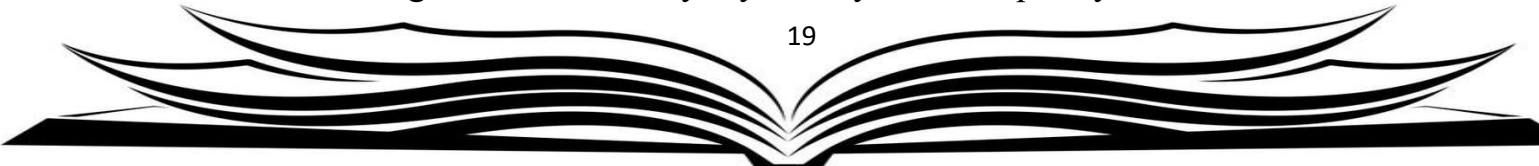
Ключевые слова: педагогическая аксиология, педагогическая ценность, аксиологический подход, будущие учителя, личностные ценности, человеческие качества, человеческие качества, нравственные взгляды, жизненные навыки, механизмы развития, методическая система

Abstract: This article presents a scientific analysis of the training of teaching staff based on educational values, significant aspects of pedagogical axiology, the dependence of the importance of pedagogical axiology in education on factors, the direction of the study of pedagogical values, the organization of special disciplines based on axiological approaches, mechanisms for the development of personal values, human qualities, moral views as life skills among future teachers, the methodological system, highlights the importance of practical developments

Key words: pedagogical axiology, pedagogical value, axiological approach, future teachers, personal values, human qualities, human qualities, moral views, life skills, development mechanisms, methodological system

Kirish

Respublikamizda soʻnggi yillarda taʼlim tizimida boʻlajak pedagoglar talabalarda olgan bilimni hayotiy vaziyatlarda qoʻllay olish koʻnikmalarini

shakllantirishi hamda “Yosh avlodni ma’naviy-axloqiy jihatdan yetuk, mustaqil dunyoqarashga ega, ijodiy fikrlovchi, boy milliy merosimiz, shuningdek, umuminsoniy va milliy qadriyatlarga sadoqatli bo‘lgan barkamol shaxsni tarbiyalab, voyaga yetkazish kabi ustuvor vazifa”si qo‘yilmoqda¹. Shuningdek, “Iqtidorli o‘quvchilarni aniqlash, ta’lim jarayonida ilg‘or texnologiyalarni qo‘llagan holda ularni o‘qitish va tarbiyalash bo‘yicha yaxlit tizim yaratish, iste’dodli talabalarni yanada qo‘llab-quvvatlash va rag‘batlantirish, ma’nan yetuk va intellektual jihatdan barkamol avlodni shakllantirish”² amalga oshirilmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Pedagog mutaxassislar tayyorlash jarayonida kasbiy darslarni aksiologik yondashuvlar asosida tashkil etish, bo‘lajak o‘qutuvchilarda shaxsiy qadriyatlar, insoniy fazilatlar, axloqiy qarashlarni hayotiy ko‘nikmalar sifatida rivojlantirish mexanizmlari, metodik tizimi, amaliy ishlanmalarini joriy etish zarur.

“Aksiologiya” yunoncha «axio» - qadriyat va «logos» - fan, ta’limot - qadriyatshunoslik; qadriyatlar haqidagi fan degan ma’noni bildiradi. Ushbu termin XIX asrning ikkinchi yarmida nemis qadriyatshunosi E.Gartman va fransuz olimi P.Lapilar tomonidan fanga kiritilgan [1]. Aksiologik yondashuv insonparvarlik pedagogikasi bo‘lib, jamoaviy rivojlanish jamiyatning oliy qadriyati sifatida qaraladi. Faqat XX asr boshidanoq aksiologiya falsafada alohida yo‘nalish sifatida tan olindi. Bu harakat 1902 yilda nemis olimi P.Lapi tashabbusi bilan boshlangan.

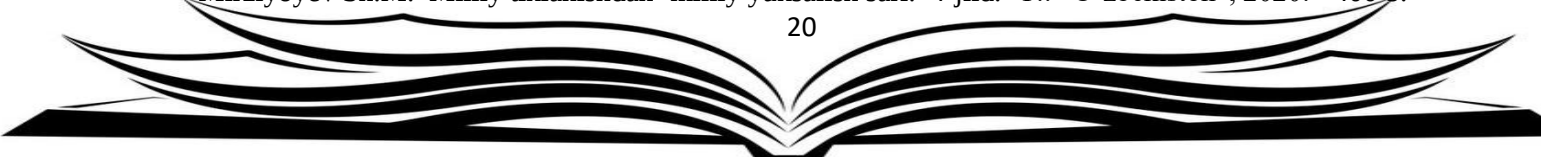
Aksiologik qadriyatlarni birlashtirish dolzarbligi pedagoglarni tashvishga soladigan jarayonga aylanmoqda. Bu masalani samarali hal etayotgan mutaxassislar N.D.Nikandrov, V.A.Karakovskiy, B.T.Lixachev, V.A.Slastenin, N.E.Shchurkova, A.E.Daniluk va boshqalardir [5, 7].

O‘zbekistonda olimlarimizdan O.Musurmonova, ma’naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi [5], Q.Nazarov, aksiologiya.Qadriyatlar falsafasi [6], B.X.Xodjayev, pedagogik aksiologiya [8], Sh.Q.Mardonov, yangi ta’limiy qadriyatlar asosida pedagog kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish [2] kabi ko‘plab qadriyat masalasi o‘rganilgan.

Pedagogik aksiologiyaning muhim jihatlari aniqlashtirilgan. U quyidagilardan iborat:

¹ Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. I jild. Toshkent, O‘zbekiston, NMIU, 2017. - B.146.

² Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan -milliy yuksalish sari. 4-jild.- T.: “O‘zbekiston”, 2020. - 400 b.

-ta'lim va tarbiyaga shaxsning ijtimoiy va kasbiy integratsiyalashuvini belgilovchi asosiy qadriyat sifatida qarash;

-qadriyatlarga asoslangan fikrlashdan kelib chiqadigan individuallik;

-shaxsning umuminsoniy qadriyatlarga yo'naltirilganligini oshirish orqali individual o'sish jarayonida shaxsiy rivojlanishga yo'naltirish;

-ta'lim oluvchilarning shaxsiy rivojlanish jarayonida shaxsiy erkinlik, mas'uliyat, majburiyat va boshqalarni tushunish zarurati;

-har bir shaxs va u yashayotgan jamiyatdagi odamlar tomonidan shaxsiy erkinlik, mas'uliyat, majburiyat va hokazolarni tan olishi, ya'ni har bir shaxsning qadrlanishi; ta'lim va tarbiyada, qadriyatlar, munosabat, xarakter va xulq-atvorni shakllantirishda aksiologiyaning ahamiyati.

Muhokama

Pedagogik aksiologiyaning ta'limdagi ahamiyati quyidagi omillarga bog'liq:

-jahon ta'lim tizimining aksiologizatsiyasi; zamonaviy ta'limning qadriyat yo'nalishlarini aniqlash;

-avtoritar ta'lim paradigmasidan gumanistik ta'limga o'tish.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, pedagogik qadriyatlarni quyidagi turlarga ajratish maqsadga muvofiq:

-jamoaviy pedagogik qadriyatlar; individual-shaxsiylashtirilgan pedagogik qadriyatlar; ta'lim oluvchining pedagogik qadriyatlari;

-ta'lim beruvchining pedagogik qadriyatlari.

Pedagogik qadriyatlar ma'naviy-axloqiy, kasbiy va ijtimoiy qadriyatlar sifatida guruhlanadi va ular ham umumiy, ma'naviy-axloqiy, estetik, intellektual, ijodiy yo'nalishlarda shakllanadi.

Pedagogik qadriyatlardan foydalanish shaxsning jamiyatdagi o'z o'rnini va mavqeini, ijtimoiy faolligini, ijtimoiy tajribasini, ijtimoiy mas'uliyatini, jamiyatda o'zini o'zi anglashini, shuningdek, huquqiy madaniyat kabi fazilatlarni shakllantirish imkonini beradi.

Zamonaviy pedagogikaning uslubiy asosi sifatida aksiologik yo'nalishni tanlash ta'limni ushbu yetakchi tushunchalarning asosiy kategoriyalarida aks ettirilgan ijtimoiy-pedagogik hodisa sifatida ko'rib chiqish imkonini oshiradi.

Natijalar

Pedagogik aksiologiyaning predmeti qadriyatlarni o'rganadi. U quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

1. Ilmiy pedagogik tadqiqotlar. Qadriyatlar sifati nuqtai nazaridan tadqiqot natijalari innovatsion, dolzarb, nazariy va amaliy ilmiy usullar bilan tavsiflanadi. Samaradorlik asosida tadqiqot ilmiy, amaliy, ijtimoiy va iqtisodiy nuqtai nazardan baholanishi mumkin.

2. Innovatsion faoliyat. Agar bu natijalar ta'lim maqsadiga hissa qo'shsa, ularning mazmuni va jarayoni qadriyatlar sifatida muhim ijtimoiy-pedagogik ahamiyatga ega. Bu yerda biz pedagogik tadbirlarning yangiligi, amaliy ahamiyati va boshqa qimmatli jihatlarni muhokama qilishimiz mumkin. Pedagogik qadriyatlar tizimini tushunmasdan va pedagogik hodisalarning mexanizmlarini baholamasdan turib, pedagogik innovatsiyalarning mohiyatini tushunish mumkin emas.

3. Pedagogik tadbirlar. Pedagogik aksiologiya deganda nafaqat yangiliklar, balki jamoat amaliyotida takrorlanib kelayotgan va pedagogik an'anaga uzoq vaqtdan beri kirib kelgan hodisa va jarayonlar ham tushuniladi. Pedagogik hodisalar pedagogik aksiologiyada o'rganilishi kerak bo'lgan qadriyatlarning birinchi yirik guruhini tashkil qiladi. Pedagogik tadbirlar o'z sifatiga ko'ra bir-biridan farq qiladi: ularning sifati hodisaning mazmuni va o'ziga xosligi bilan, uni aniqlash nuqtai nazaridan aniqlanadi.

Aksiologik yondashuvlar asosida maxsus fanlarni tashkil etish jarayoni empatiya, faol tinglash, muammolarni hal qilish va sog'lom munosabatlarni saqlovchi vaziyatlarni o'z ichiga oladi.

Xulosa

Zamonaviy kasbiy ta'limda pedagogik qadriyatlarga asoslangan ta'lim natijasida bo'lajak pedagoglarda kasbiy qadriyatlar va halollik, birdamlik, mas'uliyat, jasorat, erkinlik, ishonch, kamtarlik, rahm-shafqat, e'tibor, kechirimlilik, axloq, sadoqat, haqiqat, adolat, saxiylik, o'zini o'zi tarbiyalash kabi umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantiriladi.

Kasbiy darslarni aksiologik yondashuv asosida tashkil etish talabalarda halollik, birdamlik, mas'uliyat, jasorat, erkinlik, ishonch, kamtarlik, rahm-shafqat, e'tibor, kechirimlilik, axloq, sadoqat, haqiqat, adolat, saxiylik, o'zini o'zi tarbiyalash kabi umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantiradi.

Research Science and
Innovation House

Adabiyotlar:

1. Лесневская Н. Г. Становление и развитие аксиологического подхода в истории образования России с 90-х годов XIX века по 1917 год : дис.... канд. науки. Н. Новгород, 2001. 200 с
2. Mardonov Sh.Q. Yangi ta'limiy qadriyatlar asosida pedagog kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish. – Toshkent: Fan, 2006. – 232 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo 'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. I jild. Toshkent, O'zbekiston, NMIU, 2017. - B.146.
4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan -milliy yuksalish sari. 4-jild.- T.: "O'zbekiston", 2020. - 400 b.
5. Musurmonova O. Ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. -Toshkent, «O'qituvchi», 1996. 146 b.
6. Назаров Қ. Аксиология. Қадриятлар фалсафаси. – Т.: Маънавият, 1998. 41 б
7. Розов Н. Ценности в проблемном мире: философские основания и социальные приложения конструктивной аксиологии. – Новосибирск: Изд-во Новосибирского ун-та, 1998. 113 с.
8. Xodjayev B.X. "Pedagogik aksiologiya" o'quv qo'llanma. T. "Fan va texnologiya", 2011. - 156 bet.

**Research Science and
Innovation House**

